

Zsubori István technikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft végezte.

KIS ATTILA

458. Segesd, Felsővárosi-földek (KÖH 68983)

(Somogy megye) Á, Kk

2009 májusában a 68. sz. főút tervezett burkolat-megerősítéséhez kapcsolódóan terepbejárást végeztünk az út 7 szakaszán. Segesd, Böhönye, Szenyér, Nemeskisfalud, Mesztegnyő, Marcali-Bize, Kéthely és Balatonújlak határában, összesen 19 km hosszúságban bejártuk a vizsgált nyomvonalszakaszok mindkét oldalát. A terepbejárás során összesen 18 régészeti lelőhelyet azonosítottunk, ebből 8 volt korábbról ismert

A hosszú nyomvonalszakaszok vizsgálata során egyértelműen látható, hogy ezen a területen lelőhelyek túlnyomó többségének elhelyezkedése a vízfolyásokhoz köthető, régészeti szempontból a Segesdi-Rinya, a Sári-csatorna és a Balatonújlaki-vízfolyás melléke volt elsősorban frekventált.

Segesd határának É-i részén, a vár alatt, attól É-ra egy kis vízfolyás É-i oldalán nagy kiterjedésű, Árpád-kortól a késő középkorig terjedő település (a középkori Segesd) intenzív felszíni nyomait azonosítottuk.

STIBRÁNYI MÁTÉ

459. Siklós, Baross G. utca, várfürdő (KÖH 52945)

(Baranya megye) U, B, Kö

Az egykori siklói strand területére tervezett termálfürdő és hotel beruházásához kapcsolódóan 2008. december 9. és 2009. március 7. között a feltételezhető régészeti érintettség miatt próbafeltárást végeztünk a 1002 hrsz. ingatlanon. A feltárt 1143 m²-en 9 kutatóárokmal elsősorban a létesítendő épület területét kutattuk. Minden kutatóárkokban számos régészeti jelenséget tapasztaltunk, egyértelműen megállapítottuk, hogy a strand teljes területe régészeti lelőhely, melyen két különböző korszak jelenségei találhatók. A neolitikus lengyeli kultúra települése nagy kiterjedésű, a strand területétől D-re és Ny-ra is folytatódik, a középkori falu azonban inkább a strand területének közepén koncentrálódik, így valószínű, hogy a nagymedence építésével ennek nagy része korábban elpusztult. A középkori lelőhely a nagymedence K-i oldalán húzott kutatóárkok jelenségei alapján a régi malom – a később építendő hotel épületének – területén is folytatódik. A középkori település objektumai a mai terepszinttől mérve kb. 20–30 cm mélységben, már a humuszban intenzíven jelentkeztek.

A 2009. július 13–30. között végzett második feltárási szakaszban a külső gyermek- és tanmedence, a melegvizes medence, a büfésor, valamint a jacuzzi területén dolgoztunk. A lehumuszolt terület nagysága 1519 m², ebből régészeti objektumokkal fedett 1519 m² volt.

Újabb 98 régészeti objektum került elő, melyek nagy része ezúttal is a neolitikumra datálható. Az ásatás újabb szakaszának két fontos eredménye emelhető ki. Egyrészt a külső medencék területének D-i részén arányában több középkori objektum került elő, ezért feltételezzük, hogy a középkori falu további részletei kerülhetnek majd elő a később feltárandó járdák és utak területén.

A másik fontos és szembetűnő változás, hogy a strand D-i határának közelében a bronzkor is markánsabban megjelent. A korábban feltárttal megegyező típusú urnasír mellett néhány hulladékgyűjtő, egy földbe mélyített ház és egy kút is jelzi ezt az időszakot. A bronzkori ház érdekessége, hogy döngölt padlójának egy részlete is megmaradt. A leglátványosabb eredményt azonban a kút feltárása hozta. Az objektumban 3,5 m-es mélységben jelentkezett az egykori faszerkezet foltja. Ez a szint megegyezett a Dráva egykori árterületét jelző homokos réteg kezdetével, ezért lefelé haladva egyre gyorsabban szivárgott be a talajvíz. A faszerkezet nyomainak tisztázását, majd a finomabb bontást követően rajzolódott ki az a szabálytalan alakú, nagyon jó állapotban megmaradt kivájt fatörzs, amelyet használói a kút béléséeként egykor behelyeztek. A kút rendkívül stabil kialakítású volt, kézi erővel tudtuk teljes mélységéig (420 cm a nyesett felszíntől) feltárni. A fatörzs-szerkezetet a benne levő homok eltávolítását követően részletekben emeltük ki.

A 2009. november 9–26. között végzett harmadik feltárási szakasz a később kialakítandó utak és járdafelületek területét érintette. A lehumuszolt terület 670 m², ebből régészeti objektumokkal fedett 670 m² volt. Újabb 104 régészeti objektum, és 268 stratigráfiai egység került elő. A korábbi feltárásokkal ellentétben ezúttal az objektumok nagy része középkori. A most már szinte az egész strand területét érintő feltárási-sorozat szempontjából ez azért tekinthető fontos eredménynek, mert a korábbi objektumszóródások alapján a középkori település magját a strand nagymedencéjének a területére és attól DNy-ra valószínűsítettük. A most feltárt földbe mélyített veremház, ill. 2 vagy 3 másik cölöpszerkezetes építmény és az azokhoz kapcsolódó hulladékgyűjtő gödrök ezt a feltételezésünket erősítették meg.

A strand 1960-as évekbeli építése során a középkori falu nagy része minden bizonnyal elpusztult. Mivel a korábbi feltárások során ebből a korszakból csak mozaikszerű információkhoz juthattunk, a megelőző feltárásnak ez a 3. szakasza nyújtja a legátfogóbb képet az egykori falusias település szerkezetéről, az itt élők életmódjáról, használati tárgyaikról. Feltűnő változás a leletanyagban, hogy a korábban feltárt középkori objektumok szegényes leletei után ezúttal sok fémtöredék (vaskések, sarló, sarkantyú(?), ácsszögek, ruhaöv és szíjbújtató) került elő, és a kerámia között is megjelent a finomabb kidolgozású, festett edények töredéke.

Újabb, de ezúttal sokkal töredékesebb állapotban megmaradt bronzkori urnasírok is előkerültek, ezek közül kettő biztosan, míg két másik edénycsoport csak valószínűsíthetően szolgált temetkezési célul. Mivel

ezek az edények nem a humuszosítás során sérültek, és körülöttük igen sűrűn találhatók középkori objektumok, feltételezhetjük, hogy a középkori falu járásintjének kialakítása során pusztították el őket. Ezt a vélekedést erősíti meg az a másik, a korábbi feltárások során nem ennyire feltűnően jelentkező jelenség, hogy nagyobb méretű középkori objektumokban több alkalommal találtunk egyértelműen neolitikus edénytöredékeket, egy esetben egy igen jellegzetes, ún. kaptafa alakú kőbaltát is. A most lehumuszosított területen, csakúgy mint korábban, rengeteg edénytöredéket és állatcsontot találtunk elszórva, régészeti objektumhoz nem köthetően. A középkori falu egykori járásintjét ugyan nem sikerült minden kétséget kizáróan azonosítani, de az a tény, hogy a szórványként jelentkező leletanyag még ezen a túlnyomórészt középkori objektumokkal fedett területen is nagy többségében neolitikus, arra utalhat, hogy a középkori település létesítése tervszerűen, egy egységes tereprendezéssel kezdődhetett, melynek során számos neolitikus régészeti objektumot megsemmisítettek. Az a néhány neolitikus gödör, amelyet ezen a területen feltártunk, arányaiban óriási eltérést mutat azokhoz a területekhez képest, amelyeket korábban kutattunk. Mivel minden irányban sokkal sűrűbben jelentkeztek a lengyeli kultúra objektumai, ezen a területen ez a feltűnő hiátus nem magyarázható azzal, hogy elértük volna a neolitikus település határzónáját, meggyőzőbb érvnek tűnik a középkori pusztítás lehetősége.

A leleteket a Kulturális Örökségvédelmi Szakszolgálat pécsi regionális irodájában történő elsődleges feldolgozás után a Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága fogadja be.

Munkatársak: Binder Richárd, Birkás Péter, Bósz Attila, Gecse Tamás, Présel Tamás, Vadas Lívia, Vígh Attila régésztechnikusok. A geodéziai felmérést a Meridián Kft. végezte.

KÁRPÁTI ZOLTÁN – LIGNER JÁCINT

460. Siklós, Baross G. utca, kórház (KÖH 72537)

(Baranya megye) Kö

2009. decemberben próbafeltárást végeztünk a kórház tervezett új épületszárnya alatti területen. Itt a korábbi kutatások alapján egy középső bronzkori temető részleteit vártuk. Két kutatóárkot terveztünk a még bolygatatlannak tűnő területen: egyet a mosoda gödre mellett, a másikat erre nagyjából merőlegesen, a várfallal párhuzamosan.

Az első kutatóárkokban a felső 1,5 m még mindenhol a modern kori hulladékkal volt szennyezett. Az árkot a várfal felől, a kijelölt építési terület Ny-i szélénél indítottuk 3 m szélességben, K-i irányba. Szakaszos gépi mélyítése során a modern kori feltöltés alatti rétegből számos 18–19. századi edénytöredék került elő, majd 2,5 m mélységben néhány falszerűen elhelyezkedő, de kötésben nem lévő követ, omladékot találtunk. Az árok

középső részében egy keresztbe futó beton alapozásra találtunk, kb. 1–1,3 m relatív mélységben. Az ettől közvetlenül K-re eső bontási szakaszban az altalaj szintjét mintegy 4 m mélységben elértük. Ettől K-re az altalaj szintje hirtelen majdnem függőlegesen megemelkedett kb. 2 m-rel. A betöltésben modern kori réteg alatt itt is végig csak 18. századi betöltés, cserepek, üvegek voltak.

Mivel az így kapott árok részelt a várfallal nagyjából párhuzamosan futott és elég nagy kiterjedésűnek tűnt, feltételeztük, hogy a középkori várak részletét találtuk meg. Ezt követően az építési területen néhány méterrel túlnyúlva az árok Ny-i felét kerestük meg. Az árok két oldalfalának alsó törését megtaláltuk, ami alapján feltételezhető, hogy alja teknőszerű lehetett és nagyjából 5 m mély, alját azonban technikai és munkavédelmi okok miatt nem tudtuk feltárni. Az így kapott árok metszet egy mintegy 20 m széles, 4–5 m mély várárokra enged következtetni, amely a 18. században töltődött fel.

GÁTI CSILLA

461. Simaság határa

(Vas megye) B, V, LT, Ró, Kk, Kú

2009. márciusban helyszíni szemlét tartottam Simaság határában, a szélerőművek telepítésére kijelölt területeken.

Falu-előtti-dűlő (KÖH 67265): A községtől ÉNy-ra, a hajdani Simaháza felé haladó földúttól É-ra – enyhén lejtő domboldalon – nagyobb területen római kori épületmaradványok észlelhetők, kerámiatöredékek mellett nagy számban került elő tegula-, imbrex-, és mészkőtöredék. Az épület(villa)-maradványok mintegy 200×200 m nagyságú területen jelentkeztek, de régészeti leletanyag ennél jóval nagyobb területen került elő. A lelőhely É felé hosszan elnyúlik a Simaháza melletti kis patak mentén, kisebb része Újkér területét is érinti. Ezen az É-i fertályon római leletek mellett őskori és középkori kerámiaanyag is jelentkezett. A Simaháza felé haladó dűlőút D-i oldalán szórványosan szintén került elő római és középkori cserépanyag és néhány apró téglatöredék. Délnyugat felé, az említett patak irányába haladva jellegtelen őskori cseréptöredékek jelentkeztek, melyek intenzitása a vízfolyás felé haladva egyre nőtt.

Kertalja I. (KÖH 67271): A Simaházát Ny-ról szegélyező kis patak Ny-i oldalán, viszonylag mély fekvésű (ritka repcével borított) területen szórványosan késő középkori és római kori cserépanyag jelentkezett. A felszíni leletek mintegy 150×100 m nagyságú területen szóródtak.

Kertalja II. (KÖH 67275): Az iménti lelőhelytől D-re, a Simaházát Ny-ról szegélyező patak Ny-i oldalán, nagy területen őskori, római kori és középkori leletanyagot gyűjtöttem. Az őskori anyag vagy annak egy része a kora vaskorra keltezhető. Kerámiatöredékek mellett két gömbölydedre csiszolódott kötőredék is előkerült, mely a Hallstatt-telephez tartozhat. A közepes intenzitással